

scenariu timbral realizat de Thomas Mueller în demersul său constructiv) absolut necesare panoramării liniilor directoare ale arhitecturii sonore, preocupare ce s-a adăugat însă, evident, aceleia de a reliefa în amănunțime fiecare detaliu la nivel de microorganism sonor.

Virtuților acestui moment solistic reușit pe toate planurile, incluzându-l pe cel al aprecierii publicului, li s-a adăugat prestația de excepție a trio-ului "Contraste", cotă de la care ansamblul nu face rabat cu nici unul din prilejurile aparițiilor sale în fața auditoriului.

Emil Șein (clarinetei, saxofoane), Doru Roman (percuție) și Sorin Petrescu (pian, sintetizor) au configurat o arhitectură gestuală complexă, a cărei plurivalență s-a axat totuși pe un trunchi ideatic comun în tangențialitatea sa cu conceptul de **ritual**, fie el doar o bază simbolică de reflecție (precum recursul la simetrie prin prisma abordării repetate a unui gest minimal – din *Sonata "Copernic"* de Lucian Mețianu – ori la dimensiunea numerologică tratată la diferite paliere de profunzime în decursul fiecărui act componistic).

Stând sub semnul unei combinatorici sonore încă "la modă", precum cea reprezentată de mixtura dintre clarinet ori saxofon și percuție, la care se adaugă aportul pianului sau al sintetizorului (devenit orgă în proiecția imagistică a *Incantației* lui Lucian Mețianu), piesele compozitorilor elvețieni au alcătuit un "puzzle" predominant contemplativ cu iz modal, demarând structural de la algoritmi numerici declarați – la Yann Baud (*ADN*), Jean Claude Singenthaler (*Une dimanche comme les autres*) – sau subînțeleși, ascunși în formule modale ori esențializat arhetipale precum cele din *Le septième état* de René Cattin (o meditație cu implicații sensibil esoterice asupra celei de-a șaptea stări de spirit din perioada Paștelui: Comuniunea), din *Méditation*, aparținând lui Bashusha Gonvers (o muzică de atmosferă, în care efemerul, ipostaziat în atitudini instrumentale contrastante, este grefat pe continuum-ul isonic al benzi magnetice) și apoi din *Rituels*, semnată de Vincent Chapuis (și reprezentând intersecția unor traiectorii mentale configurate de gena succesivă a unor constelații armonice, geneză ce implică și repetitivitatea, una din caracteristicile fundamentale ale **ritualului**, în accepțiunea sa originară).

În final, ca un corolar al reconsiderării valențelor simbolismului arhaic de pe poziții exclusiv contemporane, *Incantația* lui Lucian Mețianu s-a dorit a fi o replică adresată universului schizoid, parte integrantă a propriei noastre existențe, valorificarea semnificativă a recesiunii potențialităților energetice ale celor două "lumi" instrumentale, înzestrate inițial cu destine extrem de diferite, orientându-se către unitatea unei comunități fonice, sub imperiul regăsirii identității primordiale, a depășirii contrastelor în căutarea armoniei începuturilor!

Loredana BALTAZAR

Ansamblul „Aperto” și Publicul – anonimul creator

... *cel care continuă să plăsmuiască opera "adăugându-i sensul său". Acesta este statutul real al contemplatorului, definit astfel de Mikel Dufrenne, în lucrarea Fenomenologia experienței estetice.*

Regăsim această idee prezentă în actualitatea muzicală românească?

Cultivarea unei benefice pluralități a interpretărilor – care va conduce la îmbogățirea "ființei" obiectului estetic – precum și, în virtutea acestui deziderat, atragerea unui public mai numeros – realizare care, la rândul ei, va facilita dobândirea unei semnificații mai ample, mai adânci – constituie imperative succesive pe care ar trebui să le aibă permanent în vedere creatorii și (acolo unde este cazul) interpreții, înscriindu-se astfel în fluxul estetic firesc al procesului de **comunicare-receptare**. În atari condiții, se respectă, totodată, un prag minim moral în acest nobil domeniu, căci orice operă de artă este – în sine – un **dar** oferit semenilor, un **semn** de iubire, un exercițiu de libertate a spiritului ce incumbă generozitatea, îngăduința, doriința de a fi mai bun, nevoia de extravertire, împărtășire, comuniune. Toate aceste principii sunt, indiscutabil, valabile și pentru muzica contemporană.

Din imanența muzicii, în general, transpar elementele ei specifice ce țin de intraductibil, inefabil, indicibil. La esența ei nu se ajunge însă decât ascultând-o (de cele mai multe ori reascultând-o), vibrând, în sine, cu ea. Această regulă se aplică și actualei arte a sunetelor. Orice prezentări, explicații, argumentări, analize etc. aparținând specialiștilor, exegeților etc. se înscriu în compartimentul ei tehnic, unde tratarea se poate dovedi, evident, obiectivă, riguroasă, exhaustivă. Cuvintele nu vor substitui

niciodată muzica în sine și nici efectul, impactul și rezonanțele sale în spiritul celui ce, firesc, ar trebui să-și împlinească destinul – publicul, ce închide (completează) circuitul magic **creator – creație – interpret (re-creator) – receptor (contemplator)**, căci cel din urmă (adică destinatarul propriu-zis) în muzică (artă) devine cel dintâi! Se naște întrebarea: ce s-ar putea spune scrie despre rolul publicului în cadrul muzicii contemporane? Mai este publicul meloman ceea ce ar trebui să fie, mai îndeplinește el rolul de adevărat consumator al muzicii (noi), sau, poate, mai mult, cel ce-i amplifică sensurile, semnificațiile, îi metamorfozează existența prin multitudinea tălmăcirilor, a jocurilor cu tâlc ce transcend sunetele și pe care i le conferă (în virtutea impulsului de re-dare) cu sinceritate, generozitate și pasiune?

Una din cheile unui eventual răspuns este reprezentată de **restituitori** (adică interpreți – fie ei instrumentiști, dirijori, ansambluri, orchestre – specializați în această muzică). O interpretare de calitate schimbă părerea publicului despre muzica nouă. De acest lucru s-a convins și auditoriul concertului ansamblului "Aperto", găzduit de aula Palatului Cantacuzino. Manifestând o remarcabilă deschidere față de fenomenul muzical în toată complexitatea sa, formația a fost distinsă, de altfel, cu Premiul revistei "Actualitatea muzicală" pe 1999 pentru activitatea extrem de laborioasă și de diversă desfășurată în cursul anului trecut, conștând în organizarea de cursuri și concursuri internaționale de compoziție și interpretare, burse și premii oferite tinerilor merituoși, programe de colaborare interetnică și interconfesională. Etalând, după un deceniu de existență, disponibilități tehnice și stilistice absolut deosebite, coroborate cu o bogată cultura muzicală ce s-a împletit în mod fericit cu o excepțională cultura a sunetului de ansamblu, "Aperto" (pe care l-am urmărit în timp ca **trio**, **cvartet** sau **cvintet**) a evoluat în această ediție a SIMN într-o formulă intercutivă mult amplificată, adaptată programului prezentat: Marius Băclea, Emanuela Lăcraru, Adrian Demian și Cornelia Demian (vioară), Marian Movileanu (violă), Mariana Amariniei-Oțeleanu, Constantin Veștemeanu și Ștefania Amariniei-Oțeleanu (violoncel), Ștefan Thomasz (contrabas), Alexandru Matei (percuție), Irinel Anghel (pian) și Ladislau Csendes (vioara, violă și conducerea muzicală). Cu eleganța, noblețea și sobrietatea ce-i sunt caracteristice atât în ținută cât și în evoluția instrumentală (făcând din el unul din puținii "aristocrați" ai artei interpretative muzicale românești), înzestrat cu o fină muzicalitate și o deschidere artistică autentic europeană, Ladislau Csendes a excelat și cu aceste ocazii nu numai ca interpret, ci și în calitate de conducător muzical al ansamblului, fiind cel ce a intuit cu clarviziune abordarea potrivită fiecareia dintre partituri. Respectând echilibrul liniei clasice în execuție, rigoarea și obiectivitatea acesteia, Ladislau Csendes a imprimat evoluției de ansamblu disciplină stilistică, exactitate tehnică ireproșabilă, omogenitate timbrală și distincție expresivă.

Concertul s-a deschis cu o primă audiție românească: *Cvartetul de coarde nr. 2* de György Ligeti, o lucrare de sinteză, amplă și dificilă, ce a constituit, de altfel, capul de afiș al programului (și nu numai) și care i-a solicitat din plin pe membrii formației. Percepută ca un original și subtil omagiu adus de autor unor geniali predecesori ai săi – Wagner, Bartok, Stravinski și Berg –, realizată cu un remarcabil rafinament stilistic, concentrând o serie de tehnici de compoziție deja utilizate, prin intermediul cărora compozitorul a făcut posibilă "personalizarea" părților constitutive, *Cvartetul* este străbătut de ecouri evocatoare, ce-i conferă un lirism robust, dar și o stranie nostalgie a unor "clipe" unice în muzică, a unor irezistibile întoarceri în timp. Flexibili, virtuozii, cu execuții tehnice și dinamice de mare finețe și eleganță, meticuloși în a reda caracterul și sensul muzical al fiecărei părți, cu un simț al expresiei ce a reprezentat liantul piesei, cei patru excelenți muzicieni au adus publicul foarte aproape de valorile intrinseci și mesajul acestei remarcabile creații muzicale.

Trio "Violinissimo" aparținând tinerei și talentatei compozitoare clujene Dora Cojocaru, creat în anul 1998, a fost a doua piesă din concert, ce s-a bucurat de un binemeritat succes. Concepută pentru un ansamblu inedit, alcătuit din trei viori, lucrarea – după cum ne dezvăluie chiar titlul – constituie, prin excelență, o strălucită și totodată insolită mostră de virtuositate violonistică (concepută în termenii muzicii contemporane), amplificată exponențial la puterea a treia. Cele trei părți contrastante în plan conceptual dar și tehnic au același scop: aducerea în prim plan a unui „stil violonistic de factură modernă” în care bravura instrumentală rezultă, în mod ingenios, din concertarea, structurată mozaic, a efectelor timbrale deosebite, realizate de cei trei protagoniști. Evoluția trio-ului a strălucit, a încântat, așa cum se impunea, de fapt, din spiritul lucrării.

Cvartetul de coarde aparținând compozitorului (și etnomuzicologului) Nicolae Teodoreanu, scris în anul 1989, distins cu Mențiunea la Concursul Internațional "Carl Maria von Weber" de la Dresda, din 1991, ne-a "cufundat" într-o mare sonoră modală (netemperată) în care principiile de atemporalitate și temporalitate se afirmă fie alternativ, prin intermediul diferitelor elemente muzicale, fie se interferează, generând inedite și interesante structuri, ce angrenează mai mulți parametri muzicali și componentele

lor intrinseci, care, la rândul lor, printr-o relație de corespondență, se înscriu în sfera categoriilor sacrale, având ecouri și în plan formal. Dacă ar fi să o definim în termeni arhetipali, muzica această este impregnată de un lirism misterios de tip de tip Yin, degajat de limbajul modal (conținând și elemente bizantine) dominat de o temporalitate caracteristică în special folclorului, ce se înscrie în aceleași coordonate arhetipale, chiar dacă autorul pune în balanță elemente contrarii-complementare și posibilele forme de "coexistență" muzicală a lor. Interferarea refrenului în plan formal oferă o surprinzătoare deschidere arhetipală iterativă a lucrării.

Cvartetul de coarde al compozitoarei Laura Manolache, scris în 1998, poartă motto-ul "Sfârșitul este un început". Alcătuită în mod tradițional din patru părți, adoptând un limbaj modal, lucrarea urmează planul unei veritabile dramaturgii, în care "personajele" se înscriu pe traiectoria unui arc evolutiv, măiestrit condus de compozitoare. Drumul de la un început ezitant (interesant articulat de autoare), trecând prin momentul de grație (tipic feminină) al intervenției violei (ce adoptă, cu mult succes, efectele timbrale ale chitarei), până la explozia sonoră finală, atestă stăpânirea unei tehnici componistice apreciabile a muzicienei, un talent robust (mobilizat de rațiune) și o personalitate bine conturată. Se simte în muzica Laurei Manolache dorința ei de a comunica, de a găsi punți vitale de legătură cu publicul. Nu întâmplător ea este deținătoarea Marelui Premiu al Concursului internațional de compoziție "Aperto" din 1999, cu lucrarea *Priviri I*, dedicată trio-ului "Aperto".

Cvartetul de coarde nr. 3 de Fred Popovici lasă impresia unei subtile șarade muzicale, în care inteligența speculativă a compozitorului, erudiția sa și gustul predilect pentru o anume "specie ludi" îi conferă toate datele pentru a crea și a controla "regulile" jocului. Înclinat spre speculații ludic-filozofice, autohton în subiacența imaginii sale muzicale, ancorat în contemporaneitate prin apelul la sonoritățile electro-acustice, el "face și desface" muzica, întotdeauna cu farmec și cu un sensibil simț critic, stimulând în mod activ imaginația publicului.

Cvartetul de coarde nr. 4 al compozitorului italian Giacinto Scelsi, prezentat de "Aperto" în primă audiție românească, aduce la rampă lumea sonoră a micro-intervalelor, glissarea quasi-imperceptibilă pe acest fond, ce dă impresia dilatării ori contragerii sunetelor-matcă. Acestea sunt astfel explorate în interiorul lor, deoarece constituie "mișcarea imobilă cea dintâi, începutul creației".

În fine, *Inter-mezzo*, aparținând compozitorului de origine română Mihai Mitrea-Celarianu, stabilit cu mai mult timp în urmă în Franța, este o lucrare pentru claviaturi de percuție (vibrafon, marimba și glockenspiel), trei gonguri, pian (acustic) și trio de coarde (vioară, violă și contrabas), dedicată compozitorului și dirijorului francez Paul Méfano. Pentru un opus de doar câteva minute, antrenarea unui ansamblu de asemenea dimensiuni pare un gest de extravaganță artistică. Acest *Inter-mezzo* se vrea un respiro, un moment de răgaz, o evadare din tumultul, inerțiile și stereotipiile vieții cotidiene, o clipă de reculegere, dar și de singurătate. Și nu doar atât... El conduce la întoarcerea spre sine, surprinsă în plan muzical, la diverse niveluri ale edificiului sonor, printr-un limbaj post-modern special, perfect adecvat conținutului, căruia îi servește la redarea unui cadru intim aparte și a nuanțării imaginilor muzicale pătrunzătoare, încercate de poeticitate și sensuri adânci, prin luxurianta instrumentație aparent exagerată, inițial. E un *Inter-mezzo* învăluit într-un seducător nimb Yin.

Recitalul ansamblului "Aperto" s-a dovedit un tur artistic de reală forță, în care publicul, aflat atât de aproape de interpreți, a fost "prins" involuntar în efortul comun și energia colectivă extraordinară ce au dat viață întregului program prezentat.

Publicul, cooptat în procesul de creație, nu constituie o **himeră estetică**, el certifică calitatea de "a fi" în artă, iar acest adevăr ar trebui să fie mereu o provocare pentru orice creator, pentru orice interpret.

Carmen POPA

Ansamblurile „Hyperion” si „Intermedia” Între Disonanță și Consonanță

"Hyperion" și "Intermedia": două formații a căror personalitate interpretativă evoluează într-o matcă expresivă clar jalonată chiar de pilonii scriiturilor componistice practicate de către mentorii lor: Iancu Dumitrescu – Ana Maria Avram și, respectiv, Șerban Nichifor – Liana Alexandra. Iar spectatorii unui astfel de traseu conceptual dintre zone al căror contur semantic definește preocupări sensibile diferite au fost martorii unor demersuri creatoare rezonând în unghiuri aparte ale spectrului estetic